

Nr 69

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kyrkomötesförordningen (1949: 174), m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 9 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 148, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden samt Kungl. Maj:ts och kyrkomötets däri angivna skrivelser, enligt 87 § 2 mom. regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i kyrkomötesförordningen (1949: 174),
- 2) lag om ändring i lagen (1936: 567) om domkapitel,
- 3) lag om ändring i lagen (1957: 577) om prästval.

Propositionen har, såvitt avser lag om ändring i kyrkomötesförordningen, hänvisats till konstitutionsutskottet (se dess utlåtande nr 46) och i övrigt till lagutskott samt har i sistnämnda delar behandlats av första lagutskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att representationen för de teologiska fakulteterna i kyrkomötet och vissa domkapitel skall avskaffas. Vidare föreslås att kyrkoherde skall ha rätt att söka tjänst i högre lönegrad, även om han inte innehaft sin hittillsvarande tjänst i fem år. Slutligen föreslås att domkapitlet skall få rätt att besluta om hur man skall förfara i vissa tillsättningsärenden, där ingen behörig sökande anmält sig.

1970 års kyrkomöte har för sin del godkänt lagförslagen.

De författningsförslag som fogats vid propositionen och som behandlas av utskottet är av följande lydelse (s. 2—5).

(Nuvarande lydelse)

inkommit, ävensom protokoll, valsedlar och övriga handlingar rörande valet. *Om besvär över val, som förrättats av teologisk fakultet, gälla dock vad särskilt är stadgat.*

(Föreslagen lydelse)

kommit, ävensom protokoll, valsedlar och övriga handlingar rörande valet.

8 §.¹

Till ledamot eller suppleant i domkapitel må allenast den förordnas eller väljas, som är svensk medborgare, tillhör svenska kyrkan, uppnått tjugufem års ålder och är boende inom stiftet. Ej må den vara ledamot eller suppleant, som är omyndig eller försatt i konkurstillstånd.

Ledamot eller suppleant i domkapitel må allenast den vara, som är svensk medborgare, är myndig, tillhör svenska kyrkan och är boende inom stiftet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Ledamot eller suppleant i domkapitel som valts av teologisk fakultet kvarstår som ledamot eller suppleant under den tid för vilken han valts.

¹ Bestämmelserna om det särskilda domkapitlet för Stockholms stad i lagen om domkapitel har upphört att gälla den 1 juli 1942 enligt lagen (1942:157) om upphörande av det särskilda domkapitlet för Stockholms stad jämförd med kungörelsen (1942:158) angående ändring i rikets indelning i stift.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1957: 577) om prästval**

Härigenom förordnas, att 11, 15, 19 och 33 §§ lagen (1957: 577) om prästval skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*11 §.¹

Domprost *eller kyrkoherde*, som ej under minst fem år innehaft den tjänst till vilken han senast blivit utnämnd, må ej utan Konungens tillstånd på grund av egen ansökan komma i fråga till annan prästerlig tjänst.

Domprost, som ej under minst fem år innehaft den tjänst till vilken han senast blivit utnämnd, må ej utan Konungens tillstånd på grund av egen ansökan komma i fråga till annan prästerlig tjänst.

Vad i första stycket sägs skall även gälla kyrkoherde, utom när fråga är om tillsättning av prästerlig tjänst i högre lönegrad.

Vad i — — — — — tre år.

15 §.

Anmäler sig ingen behörig sökande, skall domkapitlet utsätta ny ansökningstid. Kommer ej heller då behörig sökande, förordnar Konungen, huru med tjänsten skall förfaras.

Anmäler sig ingen behörig sökande, skall domkapitlet utsätta ny ansökningstid. Kommer ej heller då behörig sökande, förordnar Konungen *eller, enligt bestämmelser som Konungen meddelar, domkapitlet*, huru med tjänsten skall förfaras.

19 §.

Har sökande — — — — — på förslaget.

Kvarstår på — — — — — röstberättigade härom.

¹ Senaste lydelse 1964: 782.

(Nuvarande lydelse)

Finnes efter avgång från förslag ingen behörig sökande och är ej fall, som i andra stycket sägs, skall tjänsten ånyo förklaras ledig. Kommer då ingen behörig sökande, förordnar Konungen, huru med tjänsten skall förfaras.

I övrigt — — — — — från förslag.

33 §.

Anmäler sig ingen behörig sökande, skall domkapitlet utsätta ny ansökningstid. Kommer ej heller då behörig sökande, förordnar Konungen, huru med tjänsten skall förfaras.

(Föreslagen lydelse)

Finnes efter avgång från förslag ingen behörig sökande och är ej fall, som i andra stycket sägs, skall tjänsten ånyo förklaras ledig. Kommer då ingen behörig sökande, förordnar Konungen *eller, enligt bestämmelser som Konungen meddelar, domkapitlet*, huru med tjänsten skall förfaras.

Anmäler sig ingen behörig sökande, skall domkapitlet utsätta ny ansökningstid. Kommer ej heller då behörig sökande, förordnar Konungen *eller, enligt bestämmelser som Konungen meddelar, domkapitlet*, huru med tjänsten skall förfaras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Inledning

De teologiska fakulteterna utser enligt kyrkomötesförordningen (1949: 174) och lagen (1936: 567) om domkapitel vissa ledamöter i kyrkomötet samt i domkapitlen i Uppsala och Lund. I en inom utbildningsdepartementet upprättad promemoria (Stencil U 1969: 3) föreslås att denna representation skall avskaffas. I promemorian väcks även förslag om ändrade valbarhetsvillkor för ledamöter och suppleanter i kyrkomöte och domkapitel. Slutligen föreslås vissa ändringar i nämnda författningar av formell natur.

Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgetts av universitetskanslers-ämbetet (UKÄ), efter hörande av de teologiska fakulteterna, ärkebiskopen, efter hörande av övriga biskopar, och samtliga domkapitel.

1968 års kyrkomöte har hemställt, att lagen (1957: 577) om prästval ändras så, att kyrkoherde alltid har rätt att söka tjänst i högre lönegrad (kskr 18). Över kyrkomötets skrivelse har, efter remiss, yttranden avgetts av kammarkollegiet, domkapitlen i Göteborg och Luleå samt av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Enligt 11 § lagen om prästval ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om hur man skall förfara med kyrkoherde- eller komministertjänst som ledigförklarats två gånger utan att någon behörig sökande anmält sig. Departementsutredningen (riksdagsberättelsen 1970: Ju 22) har i en promemoria (nr 100) föreslagit att beslutanderätten i sådana ärenden skall delegeras till domkapitlen. Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgetts av kammarkollegiet, statskontoret, UKÄ, statens avtalsverk, samtliga domkapitel, ärkebiskopen, Svenska prästförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. UKÄ har bifogat yttranden från de teologiska fakulteterna.

Beträffande gällande bestämmelser, departementspromemorian, framställningen av 1968 års kyrkomöte och departementsutredningens promemoria samt remissyttrandet får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *t. f. chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Myrdal*, följande.

Representation för de teologiska fakulteterna i kyrkomöte och vissa domkapitel m. m.

De teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund utser sedan gammalt vissa ledamöter och suppleanter i kyrkomötet och i domkapitlet i respektive stift.

I en inom utbildningsdepartementet upprättad promemoria har föreslagits att denna rätt att utse ledamöter och suppleanter i kyrkomöte och domkapitel skall avskaffas. I promemorian hänvisas därvid bl. a. till uttalanden av 1958 års utredning kyrka — stat av innebörd dels att de teologiska fakulteterna i Sverige är några av de minst kyrkobundna teologiska fakulteterna i världen, dels att det, med beaktande av den programmatiska obundenhet av varje konfession som de teologiska

fakulteterna företräder, framstår som en naturlig reform att upphäva bestämmelserna om dessa fakulteters rätt att utse representanter i kyrkomötet och i domkapitlen i Uppsala och Lund.

Nästan samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorieförslaget eller lämnat det utan erinran.

Som 1958 års utredning kyrka—stat anfört är de teologiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund programmatiskt obundna av varje konfession. Med hänsyn härtill finner jag, efter samråd med chefen för justitiedepartementet, det vara en självklar reform att avskaffa den rätt till representation i kyrkomöte och domkapitel som f. n. tillkommer de teologiska fakulteterna. Av ärkebiskopens remissyttrande framgår att kyrkomötets och domkapitlens behov av teologisk sakkunskap kan tillgodoses i annan ordning.

Mot denna bakgrund förordar jag att de teologiska fakulteternas rätt att utse ledamöter och suppleanter i kyrkomöte och domkapitel skall upphöra. Det synes inte finnas tillräckliga skäl för att i kyrkomötet ersätta de ledamöter som f. n. utses av de teologiska fakulteterna med ledamöter utsedda i annan ordning. Genomförandet av mitt förslag kommer därför att medföra att antalet ledamöter i kyrkomötet minskar med fyra till 96.

Mina förslag bör genomföras utan hinder av det pågående utredningsarbetet i fråga om förhållandet mellan stat och kyrka. De föranleder ändringar i 2 §, 5 § 1 mom. och 9 a § kyrkomötesförordningen samt i 2 § 1 mom. och 7 § 1 mom. lagen om domkapitel. Härjämte bör 5 § sistnämnda lag upphöra att gälla.

I departementspromemorian har även behandlats vissa valbarhetsvillkor m. m. Förslagen härom har inte föranlett någon erinran från remissinstanserna. Efter samråd med chefen för justitiedepartementet ansluter jag mig till förslaget i promemorian som innebär att — med undantag av kravet på medlemskap i svenska kyrkan — andra valbarhetsvillkor inte skall gälla för ledamöter och suppleanter i kyrkomöte och domkapitel än för riksdagsmän och kommunala förtroendemän. Villkoren för valbarhet bör också — i likhet med vad som redan gäller för bl. a. riksdagsmän och kommunala förtroendemän — gälla som villkor för innehav av ledamotskap eller suppleantskap. Vad jag här föreslagit föranleder ändringar i 3 § kyrkomötesförordningen och 8 § lagen om domkapitel.

I likhet med vad som föreslås i promemorian förordar jag att benämningen utbildningsdepartementet förs in i 4, 9 a och 11 §§ kyrkomötesförordningen.

Samtliga ändringar som jag har förordat bör träda i kraft den 1 januari 1971. Dock bör ledamot eller suppleant i domkapitel som har valts av teologisk fakultet kvarstå i denna egenskap under den tid för vilken han har valts.

Ändring av reglerna om transportspärr vid tillsättning av prästerlig tjänst

Det är f. n. inte möjligt för kyrkoherde, som inte under minst fem år har innehaft den tjänst till vilken han senast blivit utnämnd, att, utan särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t, på egen ansökan komma i fråga till annan prästerlig tjänst.

1968 års kyrkomöte har föreslagit att kyrkoherde alltid skall ha rätt att söka tjänst i högre lönegrad. Framställningen har biträttts av tre av de fyra remissinstanserna.

Som framgått av den tidigare redogörelsen har den gällande begränsningen i rätten till befordran främst motiverats av församlingsintresset av att en kyrkoherdetjänst inte alltför ofta växlar innehavare. Emellertid är det även ett församlingsintresse att den till en kyrkoherdetjänst mest lämpade prästen söker denna.

Med hänsyn härtill och med beaktande av att rekryteringen till prästbanan inte onödigtvis bör försvåras av befodringshinder finner jag den av kyrkomötet föreslagna ändringen böra genomföras. Bestämmelserna i 11 § lagen om prästval bör således ändras i enlighet därmed. Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1971.

Handläggningen av tillsättningsärende, då ingen behörig sökande anmält sig

Det ankommer på domkapitlet att underställa Kungl. Maj:t fråga om hur man skall förfara med kyrkoherde- eller komministertjänst, som har ledigförklarats två gånger och till vilken ingen behörig sökande har anmält sig. Denna underställningsskyldighet avviker från vad som i regel gäller inom statsförvaltningen.

Departementsutredningen har föreslagit att domkapitlets underställningsskyldighet skall upphöra och att domkapitlet skall ha rätt att besluta hur man skall förfara med tjänsten. Närmare föreskrifter härom bör enligt utredningen meddelas av Kungl. Maj:t. Utredningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Skäl saknas att behålla gällande underställningsskyldighet. Jag föreslår därför att Kungl. Maj:t får möjlighet att överlåta åt domkapitlet att besluta i fråga om hur man i dessa fall skall förfara med tjänsterna. Detta föranleder ändringar i 15, 19 och 33 §§ lagen om prästval. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om domkapitlets handläggning av ärendena. Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1971.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Kyrkomötet

1970 års kyrkomöte har godkänt lagförslagen.

Beträffande kyrkomötets skrivelse och kyrkolagsutskottets betänkande i ämnet får utskottet hänvisa till propositionen s. 30—39.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att riksdagen bifaller propositionen nr 148, såvitt den hänvisats till lagutskott.

Stockholm den 26 november 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herr Swanström (cp), fru Lindström (s) och herr Helge Karlsson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Dockered (cp), Jönsson i Malmö (s), Hansson i Piteå (s), Sjöholm (fp), Oskarson (m), fru Bergander (s), herrar Polstam (cp) och Jadestig (s).